גרעין של תקווה

בגיל 14 הצטרף ב', היום קצין בתפקיד מסווג בחיל האוויר, לתוכנית "קו הזינוק" שמכשירה מנהיגים צעירים במדינה ■ מאז הוא הספיק, בין היתר, לייסד גרעין התיישבות לחיילים בקיבוץ עין השלושה ■ "אף פעם לא חיפשתי מסגרת להתפתח בה, אלא רציתי ליצור בעצמי את המסגרות", הוא מסביר בצניעות

סגן ב'. "בגיל 8 רציתי לבנות מגרש כדורגל במושב שלי"

יובל בגנו

כבר בגיל 14 ידע סגן ב' (23) שהוא רוצה להנהיג, להשפיע ולעזור לקהילה. זו הסיבה שבאשר תוכנית "קו הזינוק", מטעם האגודה לשותפויות של ארמונד רה רוטשילד שמכשירה מנהיגים צעירים, פנתה אליו בהצעה להצטרף, הוא לא היסס. מאז הספיק ב' להשאיר רושם בל יימחה על הסובבים אותו, למרות גילו הצעיר.

סגן ב', קצין בחיל האוויר, שלא ניתן לחשוף את זהותו או את תפקידו, גולד וגדל ביישוב הקהילתי בורדים שמצפון לכנרת, שלישי מבין ארבעה אחים. הוא למד בבית הספר האזורי עמק החולה שבקיבוץ כפר בלום, כאשר הצטרף לתוכנית הייחודית "קו הזינוק". תוכנית זו פועלת למעלה מעשור לאיתור, הכשרה וליווי של עתודת מנהיגות חברתית ערכית, מגוונת ופורצת דרך. במודל עומק יחיד מסוגו, שפותח בשותפויות ארמונד רה רוטשילד, מתהווה רשת של כ־500 צעירים מחוללי שינוי חברתי בגילאי 15־25, בחמישה אזורים ברחבי הארץ.

בשלב הראשון, בתיכון, הצעירים הללו משתתפים בהתנסויות ובהכשרות למסוגלות מנהיגותית ותודעה חברתית ביקורתית. בשלב השני, במהלך השירות הצבאי ותקופת הלימודים האקדמיים, מלווים המשתתפים, על ידי התפתחותם האישית ובהשפעתם החברתית, את הקהילה סביבם באופן אישי ובהכשרות להעמקת התודעה החברתית, באקטיביזם והובלה. המשתתפים עצמם מלווים באופן אישי על ידי אנשי מקצוע, יומם ופעילים חברתיים. בשלב השלישי, התוכנית ממשיכה ללוות את הצעירים בתכנון חייהם במסלולים השונים של חממת יזמות מלגאית, בליווי פרטני, פרקטיקום חברתי בארגונים שותפים, מנטורינג והכשרות שונות.

סגן ב' נחשב לאחד מסיפורי ההצלחה של התוכנית. בשירותו הצבאי, הוא לוקח חלק חשוב בהקניית ביטחון לתושבי קו העימות בגבול רצועת עזה מהאוויר, ובזמנו הפנוי, המועט שנותר לו בחופשותיו מהצבא, הצליח ב' להקים את אחד מגרעיני ההתיישבות של חיילים, שעולים בחודשים האחרונים ביישובים שונים בעוטף עזה. במקום לחזור הביתה למשפחתו, ב' בוחר לבלות את החופשות שלו בגרעין שייסד עם חבריו בקיבוץ עין השלושה, במועצה האזורית אשכול, שעל גבול רצועת עזה.

"התוכנית נותנת לך את החופש לחלום בגדול"

"באזור הגליל העליון, התוכנית של 'קו הזינוק' מתקיימת בכל בתי הספר שבהם מורים ממליצים עליך או שהבעת רצון להשתתף", מסביר ב', שמקדיר צניעות מרשימה, בראיון ל"מעריב". "התקופה העמוסה היא רווקא בתיכון, מכיתה י' אחרי האיתור, ועד י"ב. בשלב הראשון, נפגשת קבוצה של בני נוער מכל האזור ועוברת הכשרה ליזמות חברתית, ובכיתה י"ב מתנסים במיזם ראשון. בני הנוער משתתפים בחמישה סמינרים בשנה, שבהם לומדים לעומק איך הדמוקרטיה הישראלית פועלת, עד שהחניכים מגיעים לכנסת ומציעים דרכי פעולה לח"כים. אתה יכול לפרוש מהתוכנית מתי שאתה רוצה, אבל בסוף, מי שבא לתוכנית ושורד בה הוא גם מי שצריך אותה". ב' מעיד כי כבר כילד הוא היה מי ש"אוהב לפתור בעיות", ומספר: "בסוף זה משהו שספגתי גם בבית. אמא שלי, למשל, המשיכה להיות חברה בוועד הורי בית הספר גם אחרי שכבר לא היו לה ילדים במערכת החינוך. עד היום אני בקשר טוב עם ראש המועצה ומזכיר לו שבגיל שמונה כבר ביקשתי ממנו לבנות מגרש כדורגל במושב שלי. אף פעם לא חיפשתי מסגרת להתפתח בה אלא רציתי ליצור בעצמי את המסגרות. בגלל זה, למשל, פרשתי מהדרכה בתנועת הנוער כבר בי"א. היתרון ב'קו הזינוק' הוא שהתוכנית נותנת לך את החופש לחלום בגדול ונותנת לך את הכלים לממש את החזון שלך". כבר כנער הקים ב' עם חבריו מועדון־בר אליו הזמינו הרצאות ופעילויות, מתוך מחשבה שמקום בילוי באזור ייתן לבני הנוער עוד אפשרויות להפגת השעמום ומענה למחסור בפעילויות פנאי.

לאחר לימודיו בתיכון בחר סגן ב' ללמוד שנה במכינת "מגשרים קלר", במעגן מיכאל, ולאחריה התגייס לחיל האוויר. לפני כשנה וחצי הכיר דרך חברה משותפת את אשר כץ, שהקים את גרעין החיילים הראשון בכרם שלום. ב' התאהב ברעיון וביחד עם שותפתו, גם היא קצינה בצהל, פעל להקמה של גרעין שני בקיבוץ עין השלושה, שקרם עור וגידים באוקטובר 2018. התגייסות הראשונית בגרעין הייתה גדולה. כ־140 חיילים התעניינו ביוזמה של ב' ונרשמו אליה. אך עם הבנה מה כרוך במעבר ליישוב צמוד גדר גבול ובעשייה הקהילתית־חברתית בגרעין תוך כדי השירות הצבאי, מספרם הלך והצטמצם. בגרעין התמידו 20 חיילים ממקומות שונים בארץ, חילונים ודתיים, בנים ובנות, ממגוון רחב של תפקידים בצבא. רובם כעת בקבע ובקצונה, בוגרי מכינות ושירות.

בשנים האחרונות, עבר עין השלושה תהליכי הפרטה. הגיל הממוצע של חברי הקיבוץ עלה והחלה הגירה שלילית של צעירים מהקיבוץ גם בגלל מיקומו צמוד הגדר והמגורים שנמצאו בו במהלך מבצע "צוק איתן". ב' וחבריו לגרעין דיהו מקום שמצריך אנרגיה חדשה וצעירה, שהם יכולים לתרום לו.

"הגרעין הוא חלק אינטגרלי מהקיבוץ ולא חבורה שבאה להציל אותו. המטרה לא הייתה ליצור קבוצה נפרדת שחיה בקיבוץ, אלא להגיע כקבוצה ולהצטרף לקהילה הקיימת. משהגרעין הגיע, התחלנו לעבוד על התחדשות פני הקיבוץ ועל הובלת אירועים קהילתיים בסופי השבוע שבהם אנחנו נמצאים, מתוך רצון לייצר עשייה משותפת ולחזק את תחושת הקהילתיות והחיסון הקהילתי שספגו מכה קשה בעקבות ההגירה השלילית", מספר סגן ב'. הוא מעיד שהוא רואה בקיבוץ כיום בית לכל דבר. "המטרה המרכזית שלנו לטווח הארוך היא לא רק לתקע יתד בקיבוץ ולהמשיך להתגורר בו גם אחרי השחרור, אלא להביא אליו משפחות חדשות בשיתוף עם המועצה, תוך שאנחנו פונים ליזמים ומשכנעים אותם בצורך להקים גם תשתיות תעסוקה נוספות ואטרקטיביות באזור. המטרה הכי גדולה שלי, אישית, היא לשכנע חברה גדולה להשקיע באזור כמנוף תעסוקתי שימשוך אליו תושבים חדשים. זאת, כשאני ממשיך להסתייע כמנטור ביום החברתי עילם קט, שמשמש גם חבר בוועד המנהל של 'שותפויות רוטשילד'. ביקשתי מישהו שיש לו רקע במה שאני רוצה לעשות והוא מלווה אותי, כשבמקביל אני משתתף עדיין, מדי פעם, גם בהשתלמויות של התוכנית בחופשות שלי מהצבא".

המאמצים הראשונים שהשקיעו סגן ב' וחבריו לגרעין בחודשים האחרונים, והעשייה הקהילתית שלהם, כבר הניבו פירות ראשונים: בקיץ האחרון כבר הצטרפה לעין השלושה קבוצה של משפחות חדשות. כיום מתמקד סגן ב' בעיקר בפיתוחם של שאר הגרעינים בחבלי הארץ, בהנהגה משותפת ומצומצמת של חיילי תוכנית "קו הזינוק". לאחר הגרעין בעין השלושה קמו גרעיני חיילים דומים גם בצוחר, בערד, בכיסופים ובשתולה. המאמצים של סגן ב' וחבריו מושקעים בהקמה ובנייה של ארגון ג.ג, שיוכל להוביל, לייסד ולהמשיך לטוח הארוך את פעילות הגרעינים גם לאחר תום שירותם הצבאי. "מבחינתי זאת המשמעות של ציונות: להגיע ליישוב שנמצא במשבר, על סף קריסה, ולהביא אותו לתפוסה מלאה של הגידה חיובית, כמו שהחברים שלנו עשו בכרם שלום. זה משהו שאין לו תחליף. אנחנו מביאים המון תרומות ליישובים האלה, בין היתר, מארגון ידידי צה"ל בארה"ב, מתוך עצם העובדה שאנחנו חיילים בעצמנו. הדבר מאפשר פיתוח תשתיות תיירות חדשות, פתיחת מסגרות קהילתיות נוספות ועוד, כשאנחנו לא מוותרים על היעדים הגדולים יותר: לרתום את השלטון המקומי, ביחד עם יזמים וקבלנים, ולהביא לאזור יותר תעסוקה ויותר בנייה למגורים". את כל זה עושה חבורת הקצינים וחיילים המרשימה הזאת, בחתגדבות מלאה, ואך ורק על חשבון זמנם הפנוי בעת חופשותיהם מהבסיס.

העשייה והמעורבות הקהילתית של הקצינים וחיילים, במקביל לשירותם הצבאי המשמעתי, מייצרת גם את גרים. ב' נדרש לחלק את זמנו בין המשפחה בצפון, לבין הבית בקיבוץ בדרום ולבין תפקידו כקצין בחיל האוויר. המחיר האישי שסגן ב' משלם היום, מבחירה, כקצין בשירות פעיל, מאפיין אותו מגיל צעיר, כשהעדיף את הפעילות בתוכנית על פני פעילויות פנאי שנאפיינות בני נוער בתקופת התיכון. "זה תמיד בא על חשבון משהו. על חשבון בת הזוג, או על חשבון המשפחה וחברים", אומר סגן ב'. אבל בתקופת ההכשרה לשירות הצבאי האינטנסיבי שלו היה יוצא לחופשה רק אחת לחודש, ובכל זאת לא ויתר על המשך הפעילות שלו ב"קו הזינוק". "המטרה הראשית שלי היא להיות החייל הכי טוב שאני יכול להיות, כי צהל כבר האמין בי והשקיע בי. אבל זה לא אומר שהתרעננות שלי חייבת להיות לנה בבית החדרים מול הטלוויזיה ולאגור סחות או לצאת עם החברה. זה אנמנם הכי לגיטימי ואני מודע לכך שאני המשוגע פה, אבל אני מעדיף בסוף שבוע, גם אם זה אחת לחודש, ללכת לסמינר של יומיים ולחזן בו בדילמות ובערכים ולחשוב על דברים בדומו של עולם. זה מה שממלא לי את האנרגיות. זה לא קשור לתפקיד שלי בצבא שאותו אני רואה כחובה".

"אם לא נחזק את ההתיישבות הכפרית, גם מדינת תל אביב תקרוס"

סגן ב' מציין: "המרקם החברתי הישראלי מתפורר. החלוציות, הנכונות של ישראלים להקריב כדי ליצור יש מאין, קהילות פורחות - זן בפריפריה הגיאוגרפית של המדינה ובגבולות העימות בפרט - נחלש מאוד דווקא מאז שהרחוב שלי נולד. אם אנחנו לא נחזק את ההתיישבות הכפרית, אז גם מדינת תל אביב תקרוס. אני באמת מאמין בזה ואני לא מתכוון להתפשר על כך גם אחרי הקריירה הצבאית - לא למען משכורות גדולות או תפקידים נחשקים שאני כבר מודע מראש לאפשרות הסבירה שאני אוותר עליהם כדי להמשיך את מה שאני עושה היום. זה כולל לגדל את ילדיי שבעתיד בקיבוץ עין השלושה. במטרו של דבר אנחנו מדינה אחת".

ענת נחמיה לביא, מנכ"ל ארגון שותפויות ארמונד רה רוטשילד, אומרת: "סגן ב', וכן צעירים וצעירות נוספים כמותו, מייצרים קואליציה רב־תרבותית המשפיעה על המרחב בנושאים שונים. התוכניות שאנו מוביל משלבות בין הצורך בהרחבת ההשכלה והידע לבין השאיפה לפתח ולתמוך באקטיביזם חברתי ובמסוגלות אישית. באופן הזה מלווה הארגון את משתתפי תוכנית 'קו הזינוק', מבטן אותם ומקנה להם כלים אישיים וקבוצתיים להשפעה. ב' מיישם את החזון הזה הלכה למעשה - הוא מוביל עשייה חברתית וקהילתית, מעורב ומשפיע במקום בו בחר לגור. המשימה שלנו היא להכשיר ולהעצים עוד צעירים וצעירות מוכשרים כמותו להוביל שינויים בקהילות שלהם ובמקומות שבהם החברה הישראלית צריכה רוח חדשה של עשייה ויזמה".

וחבר לגרעין בפעילות בקיבוץ. שלוש משפחות חדשות הצטרפו